

У випуску досліджено актуальні питання подолання негативних макроекономічних тенденцій та відновлення різних складових фінансової системи. Особливе місце посідають фінансове забезпечення регіонального розвитку та фіскальна децентралізація, фіскально-бюджетні механізми соціально-економічного розвитку, забезпечення бюджетної та боргової безпеки держави, здійснення державного фінансового контролю в Україні; приділяється увага питанням підприємництва, зокрема вдосконаленню організації зовнішньоекономічної діяльності підприємств та їх інноваційному розвитку; розглянуто напрями інвестування та шляхи підвищення інвестиційної активності в країні; аналізуються соціально-економічні наслідки неефективного регулювання доходів у сучасній економіці; оцінюється вплив інших країн на ключові показники функціонування національної економіки.

Для наукових працівників, практиків, викладачів, аспірантів, студентів.

В выпуске исследованы актуальные вопросы преодоления негативных макроекономических тенденций и восстановления различных составляющих финансовой системы. Особое место занимают финансовое обеспечение регионального развития и фискальная децентрализация, фискально-бюджетные механизмы социально-экономического развития, обеспечение бюджетной и долговой безопасности государства, осуществление государственного контроля в Украине; уделяется внимание вопросам предпринимательства, в частности совершенствованию организации внешнеэкономической деятельности предприятий и их инновационному развитию; рассмотрены направления инвестирования и пути повышения инвестиционной активности в стране; анализируются социально-экономические последствия неэффективного регулирования доходов в современной экономике; оценивается влияние других стран на ключевые показатели функционирования национальной экономики.

Для научных работников, практиков, преподавателей, аспирантов, студентов.

The current issues to overcome negative macroeconomic trends and restore various components of the financial system are released in the issue. Financial support of regional development and fiscal decentralization, fiscal and budgetary mechanisms of socio-economic development, budget and debt security, the state financial control in Ukraine take a special place; the issues of business, including the improvement of foreign economic activity of enterprises and their innovation development, are focused; investment trends and ways of increasing investment activity in the country are considered; the socio-economic consequences of ineffective regulation of income in a modern economy are analyzed; the influence of other countries on the key performance indicators of the national economy is estimated.

For researchers, practitioners, teachers and students.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	В. Д. Базилевич, д-р екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Г. О. Харламова, канд. екон. наук, доц. (відп. секр.) (Україна); С. Х. Аггелопулос, д-р наук, проф. (Греція); Х. Алпас, д-р екон. наук, проф. (Туреччина); Х. Батзіос, д-р наук, проф. (Греція); Х. Я. Башев, д-р екон. наук, проф. (Болгарія); М. Ван Рооїджен, д-р наук, проф. (Великобританія); К. Віталє, д-р наук, проф. (Хорватія); В. Дитріх, д-р наук, проф. (Німеччина); Г. Друтейкіне, д-р наук, проф. (Литва); М. Зінельдін, д-р наук, проф. (Швеція); А. Савватеев, канд. наук, проф. (РФ); Р. С. Сербу, канд. наук, проф. (Румунія); Е. Стойка, канд. наук, доц. (Румунія); О. І. Жилінська, канд. екон. наук, доц. (Україна); Б. А. Засадний, канд. екон. наук, доц. (Україна); А. І. Ігнатюк, д-р екон. наук, проф. (Україна), Н. В. Ковтун, д-р екон. наук, проф. (Україна); Г. І. Купалова, д-р екон. наук, проф. (Україна); І. О. Лютий, д-р екон. наук, проф. (Україна); І. І. Мазур, д-р екон. наук, проф. (Україна); С. В. Науменкова, д-р екон. наук, проф. (Україна); Р. В. Пікус, канд. екон. наук, проф. (Україна); А. О. Старостіна, д-р екон. наук, проф. (Україна); Г. М. Филюк, д-р екон. наук, проф. (Україна); О. І. Черняк, д-р екон. наук, проф. (Україна); В. Г. Швець, д-р екон. наук, проф. (Україна)
Адреса редколегії	03022, Київ-22, вул. Васильківська, 90-а, економічний факультет ☎ (38044) 259 71 82; http://bulletin-econom.univ.kiev.ua
Затверджено	Вченою радою економічного факультету 17.03.15 (протокол № 6)
Атестовано	Вищою атестаційною комісією України. Постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 10.11.10
Зареєстровано	Державною реєстраційною службою України. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19866-9666ПР від 29.04.13
Засновник та видавець	Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". Свідоцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02
Адреса видавця	01601, Київ-601, 6-р Т.Шевченка, 14, кімн. 43 ☎ (38044) 239 31 72, 239 32 22; факс 239 31 28
Журнал входить до наукометричних баз / Abstracted and Indexed:	RINC (E-Library), Science Index, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar, RepEc, Socionet, Index Copernicus (ICV 2013 = 6.54), CyberLeninka, OCLC WorldCat, CrossRef, J-Gate, Microsoft Academic Search, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Registry of Open Access Repositories (ROAR), The Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR), IDEAS, EconPapers, CiteFactor, the Maksymovych Scientific Library of the Taras Shevchenko Kyiv National University, National Library of Ukraine Vernadsky

BULLETIN

OF TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV

ISSN 1728-2667

ECONOMICS

2(167)/2015

Established in 1958

The current issues to overcome negative macroeconomic trends and restore various components of the financial system are released in the issue. Financial support of regional development and fiscal decentralization, fiscal and budgetary mechanisms of socio-economic development, budget and debt security, the state financial control in Ukraine take a special place; the issues of business, including the improvement of foreign economic activity of enterprises and their innovation development, are focused; investment trends and ways of increasing investment activity in the country are considered; the socio-economic consequences of ineffective regulation of income in a modern economy are analyzed; the influence of other countries on the key performance indicators of the national economy is estimated.

For researchers, practitioners, teachers and students.

У випуску досліджено актуальні питання подолання негативних макроекономічних тенденцій та відновлення різних складових фінансової системи. Особливе місце посідають фінансове забезпечення регіонального розвитку та фіскальна децентралізація, фіскально-бюджетні механізми соціально-економічного розвитку, забезпечення бюджетної та боргової безпеки держави, здійснення державного фінансового контролю в Україні; приділяється увага питанням підприємництва, зокрема вдосконаленню організації зовнішньоекономічної діяльності підприємств та їх інноваційному розвитку; розглянуто напрями інвестування та шляхи підвищення інвестиційної активності в країні; аналізуються соціально-економічні наслідки неефективного регулювання доходів у сучасній економіці; оцінюється вплив інших країн на ключові показники функціонування національної економіки.

Для наукових працівників, практиків, викладачів, аспірантів, студентів.

В выпуске исследованы актуальные вопросы преодоления негативных макроэкономических тенденций и восстановления различных составляющих финансовой системы. Особое место занимают финансовое обеспечение регионального развития и фискальная децентрализация, фискально-бюджетные механизмы социально-экономического развития, обеспечение бюджетной и долговой безопасности государства, осуществление государственного контроля в Украине; уделяется внимание вопросам предпринимательства, в частности совершенствованию организации внешнеэкономической деятельности предприятий и их инновационному развитию; рассмотрены направления инвестирования и пути повышения инвестиционной активности в стране; анализируются социально-экономические последствия неэффективного регулирования доходов в современной экономике; оценивается влияние других стран на ключевые показатели функционирования национальной экономики.

Для научных работников, практиков, преподавателей, аспирантов, студентов.

CHIEF EDITOR	Prof. Viktor Bazylevych (Ukraine)
EDITORIAL BOARD	Dr. Kharlamova Ganna (Executive Editor) (Ukraine); Prof. Aggelopoulos Stamatis Ch. (Greece); Prof. Alpas Hami (Turkey); Prof. Bachev Hrabrin (Bulgaria); Prof. Batzios Christos (Greece); Prof. Chernyak Oleksandr (Ukraine); Prof. Ditrih Walter (Germany); Prof. Druiteikiene Greta (Lithuania); Prof. Filyuk Galyna (Ukraine); Prof. Ignatyuk Angela (Ukraine); Prof. Kovtun Natalia (Ukraine); Prof. Kupalova Galyna (Ukraine); Prof. Lyutyty Igor (Ukraine); Prof. Mazur Iryna (Ukraine); Prof. Naumenkova Svetlana (Ukraine); Prof. Pikus Ruslana (Ukraine); Prof. Savaateev Alexey (Russia); Dr. Serbu Razvan Sorin (Romania); Dr. Stoica Eduard (Romania); Prof. Shvets Viktor (Ukraine); Prof. Starostina Alla (Ukraine); Prof. Vitale Ksenia (Croatia); Prof. Van Rooijen Maurits (UK); Dr. Zasadnyy Bohdan (Ukraine); Prof. Zhilinskaya Oksana (Ukraine); Prof. Zineldin Mosad (Sweden)
Editorial address	90-A, Vasyli'kivska str., room. 701, 808; Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 03022, Kyiv, phone: +38 044 259-71-82; E-mail: visnuk.econom@gmail.com Web: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/index.php/en/
Approved by	The Academic Council of the Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Protocol # 6 of 17th March 2015)
Accreditation	The journal is in the List of specialized scientific publications, which are to publish the main results of dissertations in Economic Sciences (Resolution of the Presidium of HAC of Ukraine №1-05/7 of 10.11.2010)
Registration	SRSU. Registration certificate KV No. 19866-9666PR dated 29.04.13
Publisher	Taras Shevchenko National University of Kyiv Publishing center "Kyiv University". DK №1103 of 31.10.02
Address of publisher	01601, Kyiv-601, Boulevard Shevchenko, 14, room. 43 ☎: +38 044 239-31-72, +38 044 239-32-22; fax: +38 044 239-31-28

– 994 с. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/seinstitutespb/dennis-muller-obsestvennyj-vybor>.

10. Atkinson, A. B., L. Rainwater and T. Smeeding. Income Distribution in OECD Countries // OECD Social Policy Studies. – 1995. – No. 18. – 164 с.

11. На шляху до зеленого зростання: моніторинг прогресу в Україні [Електронний ресурс] / [Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З., Хомякова О.] – Львів. – 2014. – 76 с. – Режим доступу: http://www.rac.org.ua/fileadmin/user_upload/publications/GGI_Ukraine_final.pdf

Надійшла до редколегії 21.01.15

З. Галушка, д-р екон. наук, проф.,
А. Дутчак, соискатель

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, Черновцы, Украина

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ И СОЦИАЛЬНАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЫНОЧНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ДОХОДОВ: ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ

В статье проведено сравнение научных подходов к пониманию экономической и социальной эффективности функционирования рыночного распределения доходов. На основе междисциплинарных подходов определена сущность понятий справедливости и эффективности в распределении; исследовано подходы к проблеме сочетания эффективности и справедливости, которые используются в формировании политики распределения доходов на разных уровнях хозяйствования; определены возможные социально-экономические последствия неэффективного регулирования доходов в современной экономике.

Ключевые слова: экономическая эффективность; социальная справедливость; рыночное распределение доходов; противоречия системы распределения доходов.

Z. Halushka, Doctor of Sciences (Economics), Professor,
A. Dutchak, researcher

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

ECONOMIC AND SOCIAL OPERATIONAL EFFICIENCY OF MARKET DISTRIBUTION OF INCOME: APPROACHES TO EVALUATION

This article provides a comparison between scientific approaches to understanding the economic and social efficiency of market income distribution. Based on multidisciplinary approaches the essence of the concepts of fairness and efficiency in the distribution; explored approaches to combining efficiency and equity used in policy income distribution at different levels of management; the possible social and economic consequences of ineffective regulation of income in today's economy. The analysis is based on comparing the four concepts of justice that are considered socially efficient. Considered: utilitarian, formulated by J. Bentham; egalitarian, which provides for equal distribution; market (liberal) approach – to polar egalitarian and rousziansky that treats justice as fairness, approaches. Based on the generalization of existing approaches analyzed method of estimating social justice in the distribution and the possibility of its application. The structure of the article includes the following sections: 1. Views on terms of efficiency and equity in the distribution of resources and income; 2. Classical and modern approaches to combining efficiency and equity in the distribution; 3. Conflicts combination of the principles of fairness and efficiency in the distribution of incomes policy. The authors also noted that the uneven distribution of income acts as an objective reality, and the question is to prevent dangerous indicators of this unevenness. Market income distribution does not guarantee every person an acceptable level of income. The causes of irregularity are: differences in abilities, mental as well as physical; differences in possession of the property, in the educational level and group reasons associated with luck, chance, surprise win more. This is a definite social injustice market. State, taking a significant share of responsibility for maintaining a basic human right to a dignified life, organizes redistribution.

Keywords: economic efficiency; social justice; market income distribution; contradictions income distribution.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2015; 2 (167): 18-23

УДК 330.341.1

JEL M21, O 21

DOI: [dx.doi.org/ 10.17721/1728-2667.2015/167-2/3](https://doi.org/10.17721/1728-2667.2015/167-2/3)

В. Зянько, д-р екон. наук, проф.,
В. Зянько, асп.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

СУПЕРЕЧНОСТІ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті досліджено основні економічні суперечності, притаманні нинішньому етапу формування в Україні моделі інноваційного розвитку, проаналізовано їх причини та наслідки для національної економіки, обґрунтовано шляхи активізації розвитку інноваційного підприємництва як основної умови розв'язання існуючих економічних суперечностей.

Ключові слова: економічні суперечності; інноваційна діяльність, інноваційне підприємництво, модель інноваційного розвитку.

Вступ. Нині Україна твердо стала на шлях інтеграції до Євросоюзу. Це вимагає реформування національної економічної системи стосовно її наближення до економічних систем країн ЄС, за основу розвитку яких ще у березні 2000 року на Лісабонській конференції було прийнято інноваційну модель [1]. Розбудова інноваційної моделі ставить перед наукою завдання пізнання та створення ефективних засобів для активізації інноваційної діяльності, що потребує, зокрема, й дослідження економічних суперечностей, властивих нинішньому етапу формування в Україні інноваційної моделі.

Суперечності є невід'ємною складовою діяльності будь-якої економічної системи. Суперечливість інноваційного розвитку проявляється в тому, що з одного боку інновації виступають як рушійна сила і головний чинник стійкого економічного розвитку, викликають певні позитивні економічні зрушення, сприяють розширеному відтворенню промислового капіталу на якісно новій техно-

логічній основі. Завдяки інноваціям з'являються нові ринки, розробляється нова технологія, випускається нова продукція і надаються прогресивні послуги. При вдалому комерційному впровадженні інноваційних проєктів підприємець може розраховувати на отримання надприбутків. Але з іншого боку інновації руйнують стійкість економічної системи, рівновагу ринку, зумовлюють невизначеність результатів, підвищують рівень фінансового ризику при вкладанні інвестицій у науково-технічні розробки. Проте об'єктивні діалектичні суперечності не є антагоністичними і вирішуються шляхом узгодження інтересів суб'єктів господарювання. Тому дослідження таких суперечностей є актуальним, оскільки дозволить на практиці виробити ефективну систему економічних стимулів активізації інноваційного підприємництва, що ґрунтується на використанні інновацій і нових знань як найважливіших ресурсів сталого економічного розвитку.

Метою дослідження є виявлення економічних суперечностей, притаманних сучасному етапу розбудови в Україні моделі інноваційного розвитку економіки, розгляд їх особливостей та обґрунтування шляхів вирішення, що дозволить активізувати інноваційну підприємницьку діяльність.

Огляд літератури. Економічні суперечності, притаманні розвитку соціальних систем, є предметом дослідження багатьох всесвітньовідомих вчених. Приміром, Мілтон Фрідмен, вказує, що спроби держави забезпечити матеріальну рівність у широких масштабах виявляються в обмеженні свободи ринку та пригніченні індивідуальної відповідальності, а отже йдуть врозрід з одним із найосновніших інстинктів, властивих всім людям і описаних Адамом Смітом – прагненням до економічної свободи у вирішенні питань поліпшення власного матеріального стану, а також своїх дітей і нащадків. У результаті таких дій держави розрив між багатими та бідними верствами населення не лише не зменшується, а навпаки – зростає. М. Фрідмен стверджує, що нідебагаті так небагатіють, а бідні – не бідніють, як притих соціальних системах, де навільний ринок накладено заборону [2]. Продовжуючи цю тему, Фрідріх Хайек, стверджує, оскільки державна визначає умови, яких діють люди, то формальні норми і правила мають бути для всіх однакови, не повинно бути ніяких правових привілеїв, надання переваг окремих особам і групам. І в цьому сенсі, на думку Ф. Хайека, можна вважати, що принцип прогресивного оподаткування в цілому суперечить принципу рівності перед законом, оскільки неможливо знайти критерії, які б зробили сумісними прогресивний характер ставок оподаткування податків і принцип рівності перед законом, або обмежували б ступінь додаткового податкового тиску на багатших [3]. Таким чином, вчені вказують на суперечність між державним регулюванням і ринковим саморегулюванням, яка виникає при намаганні держави вплинути на процес економічного розвитку, обмеживши свободу ринку та змінивши умови його функціонування.

Сучасні дослідники О. О. Бакаєв, В. І. Гриценко, Л. І. Бажан та ін. [4, с. 5], також стверджують, що економічний розвиток, як процес функціонування та еволюції економічної системи в довгостроковому періоді, відбувається під впливом економічних суперечностей потреб та інтересів. А отже, інноваційний розвиток, як складова економічного розвитку, теж "підкорюється діалектичним законам розвитку, всезагальність та універсальність яких, на думку М. Є. Рогози та К. Ю. Вергала, охоплює всі сфери оточуючої нас дійсності та розкривають сутність розвитку – від відображення розвитку як якісної зміни до розкриття суперечливої сутності цього процесу як єдності змін та їх суперечностей" [5, с. 11]. Поєднуючи в собі раціональну й ірраціональну складову [6, с. 21], інноваційний процес намагається знайти рівновагу між невизначеністю економічних результатів та відповідними ризиками, з одного боку, та перевагами і високими прибутками від реалізації нововведень – з іншого. Така взаємодія позитивних і негативних сторін виступає внутрішнім джерелом інноваційних перетворень, а також наділяє інноваційний розвиток наступними рисами – невизначеністю, ризиковістю, динамічністю [5, с. 12].

Отже, дослідженню економічних суперечностей присвячено чимало наукових праць, однак безперервний процес розвитку економічної системи та її інноваційної складової супроводжується появою все нових проблем і протиріч, які потребують глибокого аналізу та пошуку ефективних шляхів розв'язання. Це сприятиме підвищенню ефективності формування інноваційної моделі розвитку економіки України.

Методологія дослідження. В основу методології покладені фундаментальні положення теорій інноваційного розвитку і підприємництва, здобутків класиків і сучасних дослідників суперечностей економічного розвитку. Для визначення протиріч, притаманних нинішньому етапу формування в Україні інноваційної моделі розвитку застосовано методи узагальнення, абстрагування, системно-функціонального підходу до аналізу економічних явищ та процесів. На базі діалектичного методу пізнання реальної дійсності поєднанні з використанням загальнонаукових принципів – історичного та логічного, досліджено тенденції розвитку інноваційного підприємства в умовах економічних ринкових перетворень. Застосування методів статистичного, порівняльного і факторного аналізу сприяло узагальненню сучасного становища економіки України, зокрема її науково-дослідної, освітньої та інвестиційно-інноваційної сфер, а також виробленню підходів до розв'язання існуючих суперечностей інноваційного розвитку національної економічної системи

Основні результати. Держава, здійснюючи регулювання економіки, обмежує свободу ринку, проте вільний ринок має не лише переваги, але й недоліки, зокрема ринкові важелі саморегулювання неспроможні розв'язати ключові проблеми соціально-економічного розвитку суспільства (забезпечити соціальний захист, стимулювати виробництво товарів і послуг колективного користування (оборона, державне управління, охорона навколишнього середовища тощо). Обрання Україною інноваційної моделі та вироблення державної інноваційної політики, спрямованої на створення певних привілеїв суб'єктам інноваційної діяльності, також певною мірою порушує принцип рівності всіх суб'єктів господарювання. Але з іншого боку – якщо дотримуватися правил однакових для всіх, то неможливо виробити дієві стимули для здійснення прогресивних якісних та кількісних економічних перетворень, на що власне інноваційний процес спрямований. І саме ця його спрямованість не поєднується з консервативністю та усталеністю, які заважають прогресивним змінам нинішньої системи. Очевидно, до проблем розвитку соціальних систем треба підходити комплексно, відповідно до філософського тлумачення діалектичної суперечності, як взаємодії протилежних сторін і тенденцій, що взаємо-включають одна одну і разом з тим перебувають у внутрішній єдності і взаємопроникненні [7, с. 501]. Зрозуміло, що тут ідеться про неантагоністичні економічні протиріччя, які обумовлені явищами і процесами, що не залежать від волі і свідомості людей, тому уникнути їх неможливо. До об'єктивних економічних суперечностей відносять, наприклад, суперечність між виробництвом і споживанням, яка зумовлена як об'єктивними факторами, пов'язаними з недосконалістю ринку, так і суб'єктивними, спричиненими недоліками державного регулювання економіки та зіткненням у процесі економічної діяльності інтересів різних суб'єктів. На відміну від антагоністичних протиріч, які виникають тоді, коли опоненти мають непримиренно ворожі інтереси і не допускають співпраці, неантагоністичні суперечності розв'язуються через знаходження компромісу, узгодження інтересів.

Об'єктивною економічною суперечністю, яка притаманна нинішньому етапу формування в Україні інноваційної моделі розвитку економіки, є **суперечність між низькою інновативністю української економіки та високою енергоємністю промислового виробництва**. Причина її виникнення – згорання наукомістких галузей та виробництв з високими технологіями.

Донині переважна більшість вітчизняних підприємств виробляє продукцію з низьким вмістом доданої вартості, що призводить до зменшення оборотних коштів виробників, а отже, і ресурсів для розширеного розвитку й впровадження інновацій, тоді як саме останні відіграють вирішальну роль у формуванні умов сталого економічного розвитку. Так, у структурі вітчизняної промисловості переважають 3-й і 4-й технологічні уклади, тоді як у розвинутих країнах ці уклади вичерпали себе ще в середині 1970-х років, а сьогодні домінує виробництво товарів п'ятого технологічного укладу, який передбачає розвиток таких галузей промисловості, як

роботобудування, оптиковолоконна промисловість, електронна промисловість, тощо і з'являються інноваційні підприємства, які впроваджують технології шостого технологічного укладу [8, с. 32]. Зокрема, частка виробництва продукції 3-го технологічного укладу (чорна металургія, електроенергетика, залізничний транспорт, неорганічна хімія тощо) в Україні становить 57,9 %, а 4-го (органічна хімія, кольорова металургія, автомобілебудування, атомна енергетика) – 38,2 %, тоді як на вищі уклади припадає: на 5-й – 3,8 %, 6-й – 0,1 %, що наглядно видно з рис. 1.

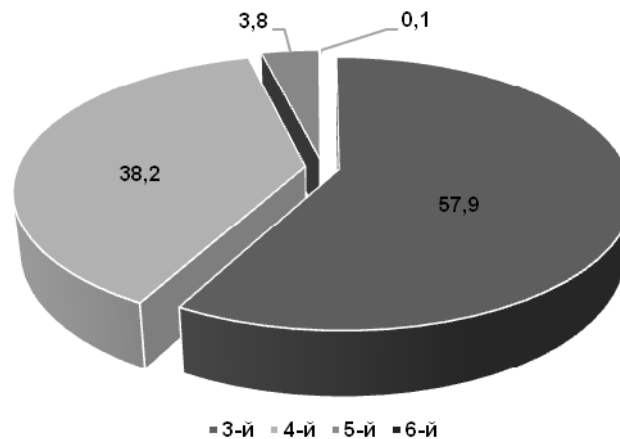

Рис. 1. Технологічні уклади в Україні

Джерело: складено за джерелом [9]

Отже 96,5 % промислової продукції, що виробляється в Україні, припадає на нижчі технологічні уклади. Продукція 3-го і 4-го технологічних укладів переважає також у структурі вітчизняного експорту та імпорту [9]. Враховуючи, що Україна експортує переважно продукцію чорної металургії та машинобудування, нині у цій сфері спостерігається негативна експортна динаміка у зв'язку з військовим конфліктом на сході нашої країни, де розміщені сталеливарні і машинобудівні підприємства. А переважання імпорту продукції 5-го укладу над експортом майже втричі пояснюється, передусім, потребами населення в такій імпортній продукції, як електронне обладнання, обчислювальна техніка, телекомунікації тощо, виробництво яких в Україні фактично припинено. Але, якщо військовий конфлікт в Україні триватиме, то надалі слід очікувати на зменшення й імпорту через зниження життєвого рівня більшості населення країни. Однак, якщо не брати до уваги політичних чинників, то можна зробити висновок, що однією з головних причин низького рівня конкурентоспроможності вітчизняного промислового виробництва є високий рівень енергоємності, який спричинений низькою інноваційною активністю переважної більшості вітчизняних підприємств. А низька інновативність української економіки, яка показує, наскільки економічне зростання базується на інноваціях, спричинена тим, що підприємства не мають достатньо коштів для здійснення інноваційної

діяльності через низьку продуктивність праці та конкурентоспроможність їхньої продукції. Так, за даними Державної служби статистики України, частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислового виробництва нашої країни впродовж 2001–2007 років коливалася в межах 5,8–7,0 %, а з 2008 року почала знижуватися, зупинившись у 2012 та 2013 роках на показнику 3,3 % [10]. Тоді як економічно розвинені країни якраз за рахунок інвестування інноваційних процесів забезпечують сьогодні приріст ВВП і 85–90 % такого приросту припадає на виробництво наукоємної продукції [11].

Розв'язання суперечності між низькою інновативністю української економіки та високою енергоємністю промислового виробництва лежить передусім у площині створення сприятливих умов для розвитку інноваційного підприємництва. Адже саме розвиток інноваційної діяльності промислових підприємств є одним з основних шляхів стабілізації української економіки, забезпечення випуску якісної і високотехнологічної продукції, конкурентоспроможної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Однак дотепер таких умов в Україні не створено, адже надалі після невеликого поживлення у 2009–2012 роках відбувається зниження й без того низької питомої ваги промислових підприємств, що впроваджують інновації (рис. 2).

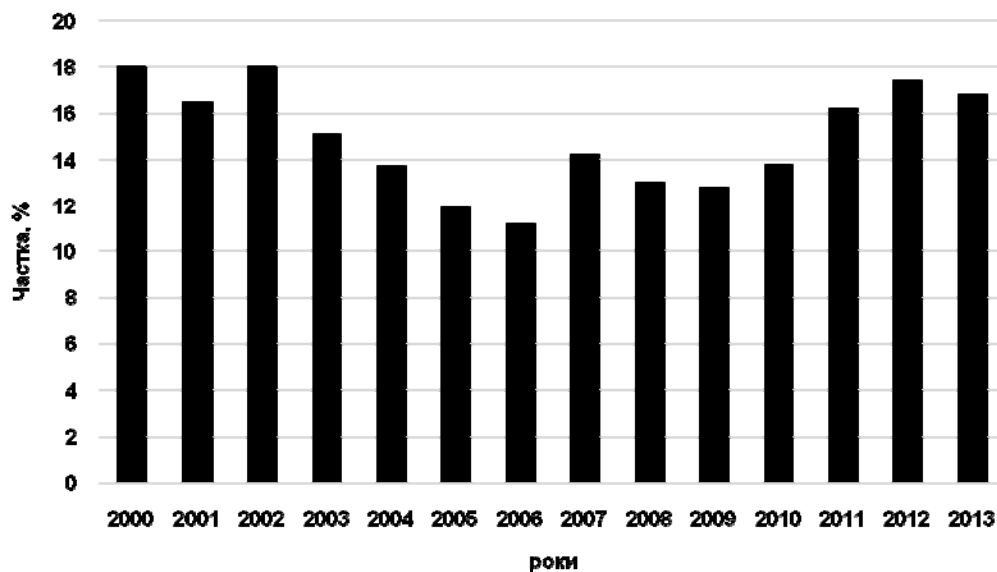

Рис. 2. Частка підприємств України, що впроваджували інновації впродовж 2000 – 2013 років у загальній кількості промислових підприємств, %

Джерело: складено за джерелом [10]

Також на внутрішньому національному ринку спостерігається низький попит на високотехнологічну продукцію, що пояснюється як невисокою платоспроможністю населення, яке витрачає половину сукупного доходу на придбання продуктів харчування, що є характерним для бідних країн, так і неплатоспроможністю підприємств, 41 % з яких є збитковими, а більшість – низькорентабельними [12]. А також тим, що держава, яка повинна забезпечувати значну частину попиту на інноваційну продукцію, займає мізерну частку у фінансуванні інноваційної діяльності. Інвестиції та капітальні вкладення на технічне переоснащення та модернізацію продовжують спрямовуватися переважно у 3-й уклад, адже українська держава продовжує здійснювати неефективну інноваційну політику, не надає належної уваги інноваційній моделі розвитку національної економіки. Все це, звичайно, спричинює погіршення й так нестабільного економічного становища України, збільшує відставання економічного розвитку не лише від розвинутих країн, але й від менш розвинених, які починають активно діяти на тих же ринках, що й Україна. Відтак, згадувана вище суперечність між низькою інновативністю української економіки і високою енергоємністю промислового виробництва посилюється, а економічна криза поглиблюється. 2013 рік завершився зі зростанням реального ВВП на 0,2 % та спадом вітчизняного промислового виробництва на 11,7 % у порівнянні до попереднього року. У третьому кварталі 2014 року порівняно з відповідним місяцем 2013 року через продовження на сході нашої країни воєнної агресії Росії промислове виробництво знизилось на 5,3 % [10].

Нинішній кризовий стан української економіки зумовлений також загостренням **суперечності між необхідністю сприйняття вітчизняною економікою науково-технологічних розробок і можливістю та бажанням більшості українських підприємств займатися інноваційною діяльністю**. Про посилення цієї суперечності свідчать такі дані: за останнє десятиліття освоєння виробництва інноваційних видів продукції в Україні зменшилося у 7,3 рази – з 22847 найменувань у 2002 році до 3138 – у 2013 році; кількість упроваджень на

промислових підприємствах України нових технологічних процесів у 2013 році зменшилося порівняно з 2011 роком на 62 %; кількість впроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих технологій у 2010 році зменшилося в порівнянні з 2009 роком на 63,6 % – до 479 найменувань [10]. І нині в інноваційній сфері України покращення не спостерігається. Навпаки, вітчизняна економіка стає все залежнішою від імпорту нових технологій, а в експорті переважає продукція із відносно невисокою часткою доданої вартості, власне частка високотехнологічних товарів є дуже низькою, про що свідчать наведені вище статистичні дані про структуру вітчизняного промислового виробництва за технологічними укладами.

Третьою економічною суперечністю, що також поглиблюється в нашій країні, є **суперечність між фондом споживання і фондом нагромадження**, яка спричинена скороченням довгострокових витрат на оновлення виробничої бази, використанням застарілої технології, намаганням будь-що збільшити теперішній прибуток. Розв'язати цю суперечність, як і названі вище дві, можнанасамперед стимулюванням розвитку інноваційного підприємництва, спрямувавши його діяльність на технологічне оновлення виробництва та здійснивши переорієнтацію на випуск конкурентоспроможних товарів. Проте, незважаючи на схвалену Постановою Верховної Ради України від 21 жовтня 2010 року за № 2632-VI "Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" [13], у якій наголошується на необхідності впровадження ефективних механізмів інноваційної політики, які забезпечують конкурентоспроможність економіки, а також визнається, що ключова роль у забезпеченні умов інноваційного розвитку, формуванні національної інноваційної системи належить державі, яка встановлює стратегічні цілі, забезпечує ресурсну підтримку, зокрема бюджетне фінансування, податкове стимулювання, кредитування тощо, необхідних коштів на реалізацію цієї Стратегії так і не було виділено. А передові країни світу на підтримку інноваційної діяльності, перш за все фундаментальних та прикладних наукових досліджень, ши-

роко залучають бюджетні фінансові ресурси. У цих країнах витрати на науку за останні 10 років щорічно збільшуються, подекуди вдвічі швидше, ніж зростання світової економіки. Середньосвітовий показник наукоємності ВВП становить 1,9 %, а в найрозвинутіших країнах він досягає 5 %[14]. Для фундаментальних розробок цей показник значно вищий – від половини до двох третин. Практично повністю з бюджетів фінансується наука в університетах та національних центрах охорони здоров'я, створення найскладніших та дорогих експериментальних установок, зокрема прискорювачів, телескопів, космічних станцій тощо. Натомість в Україні загальні витрати на наукові дослідження і розробки з усіх джерел за останні 20 років не перевищували 1,3 % ВВП. При цьому кошти державного бюджету жодного разу не перевищували 0,5 % ВВП. А в 2013 р. фінансування впало до 0,29 % ВВП [15]. Динаміка інвестицій у науково-дослідну сферу у нас є негативною, що поглиблює відставання від країн Європейського союзу, які, розуміючи значення цієї сфери, постійно збільшують суди інвестиції. У 2000–2002 роках загальний рівень фінансування дослідної сфери у країнах Європейського союзу був на рівні 1,9 % ВВП, надалі – у березні 2002 року, керівники європейських урядів і держав на саміті в Барселоні прийняли рішення збільшити цей рівень до 3,0 % ВВП терміном до 2010 року [16]. А на Саміті, що відбувся 24–25 березня 2010 року, Європейська Рада схвалила стратегію Європа–2020, якою підтвердила, що економічне зростання в ЄС має базуватися на знаннях та інноваціях, а тому передбачила подальше збереження рівня інвестицій у науково-дослідну сферу на рівні 3 % ВВП до 2020 року [17].

У зв'язку з тим, що українська держава не надає належної уваги розвитку науки, освіти, недостатньо фінансує науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки, не забезпечує сприятливих умов для формування інноваційної моделі, посилюється ще одна **суперечність – між потребами в інноваціях, наукових дослідженнях, оновленні промислового потенціалу на новій технологічній основі і попитом на них з боку підприємницького сектора**. Використання застарілого технологічного обладнання в багатьох галузях економіки є причиною незатребуваності інтелектуальної праці, праці науковців та спонукає фахівців високої кваліфікації емігрувати. І хоча нині еміграція наукових кадрів не досягає тих великих масштабів, які були характерні для першого десятиліття незалежної України, коли впродовж 1991–1999 років з країни виїхали самих лише докторів наук 248 осіб (в т.ч. 40 % з технічної галузі), які працювали у 104 перспективних напрямках математичного аналізу, фізики твердого тіла, фізики напівпровідників, будівельної механіки, механіки твердого тіла, хірургії [18], проте, все ще залишається істотно значущою для модернізації країни в цілому [19]. Емігрують національні вчені в основному до країн далекого зарубіжжя (США, Ізраїль, Німеччина) та в Росію з багатьох причин, передусім з матеріальних міркувань, але також через відсутність перспектив професійного зростання та неможливість сповна реалізувати свої творчі здібності, через економічну нестабільність в Україні та відсутність надій на краще, через незадоволення своїм статусом у суспільстві, низьким соціальним престижем. Отже, еміграція є дуже вагомим чинником зниження людського капіталу, адже, на думку фахівців, "зараз сучасний глобалізований світ переживає третю промислову революцію. І якщо під час перших двох наукові

відкриття могли створюватись ентузіастами-одинаками, які могли бути непрофесійними вченими, зараз вже це неможливо. В сучасну епоху інновації створюються виключно колективами професійних вчених з сучасним обладнанням. Для прикладу можна привести великий андронний колайдер, в будівництві і дослідженні якого було задіяно більш 10 тис. осіб зі 100 країн світу, бюджет проекту склав 6 млрд. дол. [18]. Виправлення ситуації залежить від фінансування – збільшення заробітної плати наукових працівників, покращення матеріально-технічного забезпечення науково-дослідної діяльності, збільшення витрат на оновлення техніки, обладнання тощо. Однак, нині питомі витрати на наукові дослідження у розрахунку на одного науковця в Україні складають 6,1 тис. євро, що втричі менше, ніж у Латвії, у 5 разів – ніж у Польщі, в 11 – ніж у Іспанії, в 22 – ніж у Австрії, у понад 25 – ніж у Швеції [20]. Хоча вища освіта в Україні стає все масовішою й упродовж 2000–2010 років ВНЗ III–IV рівнів акредитації випустили 4,5 млн. фахівців, водночас серед зайнятого населення кількість професіоналів зросла лише на 0,2 млн. осіб; кількість кваліфікованих робітників сфери послуг та торгівлі зросла на 0,7 млн. осіб, а в інших видах діяльності – навіть скоротилася на 1,4 млн. осіб. При цьому кількість працюючих за найпростішими професіями збільшилася на 1,2 млн. осіб [21]. Загалом за останні двадцять років в Україні більш, ніж вдвічі зменшилась кількість працівників наукової сфери. І ця негативна тенденція продовжується. За період 2005–2010 років темп середньорічного приросту працівників наукових організацій в нашій країні був негативним (– 3,7 %), тоді як в цей же період середній приріст наукового персоналу у країнах ЄС–27 становив 2,6 % у рік [22]. Все це свідчить про нагальну необхідність зупинення відтоку кадрів з наукової сфери України, адже без висококваліфікованих спеціалістів неможливо домогтись оновлення промислового потенціалу на новій технологічній основі, неможливо активізувати інноваційну діяльність, а отже й досягти конкурентоспроможності країни та подальшого стійкого розвитку.

Висновки. Отже, треба визнати, що дії української держави стосовно створення сприятливих умов для формування інноваційної моделі розвитку економіки наразі є недостатніми і непослідовними. Негативні структурні зміни в економіці не зупинені, продовжується занепад високотехнологічних підприємств та переважання низькотехнологічних сировинних виробництв. Цим зумовлено загострення економічних суперечностей, зменшення попиту на наукові дослідження і розробки, зниження ефективності інноваційної підприємницької діяльності.

Для покращення ситуації в національній інноваційній сфері, підвищення конкурентоспроможності української економіки треба змінити існуючий підхід до підтримки і розвитку науки, освіти, наукових фундаментальних та прикладних досліджень, створювати сприятливе організаційне та економічне середовище для формування ринку інтелектуальної власності, розвитку інноваційного підприємницького сектора, інноваційної інфраструктури, стимулювати, насамперед фінансовими методами, розробку і впровадження вітчизняними підприємствами та колективами професійних вчених інноваційних технологій, створювати сприятливе середовище для функціонування технологічних і наукових парків, бізнес-інкубаторів, венчурних фондів тощо. Зрештою, всі ці заходи допоможуть поступово розв'язати перші економі-

чні суперечності, забезпечити умови для впровадження інноваційної моделі економічного розвитку країни.

Дискусія. Будь-які обмеження господарської діяльності суб'єктів ринкових відносин спричинюють появу нових економічних суперечностей, які необхідно розв'язувати, аби забезпечити подальший прогрес економічної системи. Процес формування інноваційної моделі розвитку економіки України перебуває на початковому етапі і проходить надто складно, супроводжується накопиченням багатьох проблем, вирішення яких потребує подальших досліджень причин несприйняття вітчизняною економікою інноваційної моделі. Дискусійними залишаються, виходячи з нинішніх економічних та політичних реалій, власне підходи до виявлення та розв'язання економічних суперечностей, притаманних сучасному етапу формування моделі інноваційного розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Innovation Policy: updating the Union's approach in the context of the Lisbon strategy. Communication from the Commission to the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels. – 11.03.2003.
2. Фридмен М. Свобода, рівність, згальтаризм / М. Фридмен // Філософія свободи: пер. с англ. – М.: Социум, Три квадрата, 2003. – Вып. II. – С. 73–106.
3. Хайек Ф. Либерализм / Ф. Хайек // Філософія свободи. – М.: Социум, Три квадрата, 2003. – Вып. II. – С. 129–167.
4. Економіко-математичні моделі економічного зростання: [монографія] / О. О. Бакаєв, В. І. Гриценко, Л. І. Бажан [та ін.]. – К.: Наук. думка, 2005. – 189 с.
5. Рогоза М. Е. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: [монографія] / М. Е. Рогоза, К. Ю. Вергал. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.
6. Морозов Ю. П. Инновационный менеджмент: [учеб. пособие для вузов] / Ю. П. Морозов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 446 с.
7. Подольська Є. А. Філософія: [підручник] / Є. А. Подольська. – К.: Центр навч. літ-ри, 2006. – 704 с.
8. Дубик В. Я. Активізація участі України в новому технологічному укладі як шлях інноваційного прориву і нарощення прибутковості / В. Я. Дубик, О. Б. Осідач // Інноваційна економіка. – 2014. – № 2. – С. 31–39.
9. Андрійчук В. Г. Перспективи розвитку економіки Країни за наявних умов нестабільного посткризового відновлення світового господар-

ства / В. Г. Андрійчук, Є. І. Іванов // Економіка і менеджмент культури. – 2013. – № 1. – С. 3–20. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/f-pdf/ekmk_2013_1_3.pdf.

10. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

11. Пожуєва Т. О. Інноваційний розвиток економіки України: Необхідність, реалії, перспективи / Т. О. Пожуєва // Економічний вісник Донбасу. – 2014. – № 1 (35). – С. 168–170.

12. Зубко О. Особливості розвитку міжнародної торгівлі технологіями в умовах загострення конкурентної боротьби / О. Зубко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – № 4-5. 2010. – С. 65–71.

13. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів": [схвалено Постановою Верховної Ради України від 21.10.2010 № 2632-VI] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011 р. – № 11. – ст. 72.

14. Стан і формування наукової сфери. Комітетські слухання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nas.gov.ua/tradeunion/news/Documents/Стан%20%20i%20формування%20наукової%20сфери%2014.03.13.pdf>.

15. Слухання у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 13 березня 2013 р.: "Про стан та законодавче забезпечення фінансування наукової і науково-технічної діяльності" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kno.rada.gov.ua/komosvit/>.

16. Євростат – Режим доступу: <http://www.eurostat.com>.

17. "Європа 2020" – стратегія соціально-економічного розвитку Європейського Союзу на період до 2020 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/eurobulletin/eurobullet_04_2010_uk.pdf.

18. Матієнко Г. А. Вплив відтоку наукових кадрів на стан науково-технічної діяльності в Україні в умовах глобалізації економіки / Г. А. Матієнко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка. – 2012. – Вип. 12. – С. 100–106.

19. Сіденко С. В. Міграція інтелектуальних ресурсів в умовах формування інформаційного суспільства / С. В. Сіденко, І. П. Ольшевська // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – №2 (37). – С. 15–23.

20. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2013 рік". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

21. Сталій людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / за ред. Е. М. Лібанової; Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр "Візаві", 2012. – 412 с. – С. 167–168.

22. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України "Про Державний бюджет України на 2013 рік". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

Надійшла до редколегії 30.01.15

В. Зянько, д-р екон. наук, проф.,

В. Зянько, асп.

Вінницький національний технічний університет, Вінниця, Україна

ПРОТИВОРЕЧИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье исследованы основные экономические противоречия, присущие нынешнему этапу формирования в Украине модели инновационного развития, проанализированы их причины и последствия для национальной экономики, обоснованно пути активизации развития инновационного предпринимательства как основного условия решения существующих экономических противоречий.

Ключевые слова: экономические противоречия; инновационная деятельность, инновационное предпринимательство, модель инновационного развития.

V. Zianko, Doctor of Sciences (Economics), Professor,

V. Zianko, PhD student,

Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, Ukraine

CONTRADICTIONS IN FORMATION OF AN INNOVATIVE MODEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

In the article has been investigated the basic economic contradictions inherent to the current stage of formation in Ukraine model of innovative development, their causes and consequences for the national economy were analyzed; reasonable ways of enhancing the development of innovative business solutions as a basic condition of existing economic contradictions were corroborated.

Keywords: economic contradictions; innovative activity, innovative entrepreneurship, model of innovative development.

Наукове видання

ВІСНИК

КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІКА

Випуск 2(167)

Друкується за авторською редакцією

Оригінал-макет виготовлено Видавничо-поліграфічним центром "Київський університет"

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

Формат 60x84^{1/8}. Ум. друк. арк. 16,5. Наклад 300. Зам. № 215-7336.
Гарнітура Arial. Папір офсетний. Друк офсетний. Вид. № E2.
Підписано до друку 20.05.15

Видавець і виготовлювач

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"

01601, Київ, б-р Т. Шевченка, 14, кімн. 43

☎ (38044) 239 3222; (38044) 239 3172; тел./факс (38044) 239 3128

e-mail: vpc@univ.kiev.ua

<http://vpc.univ.kiev.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1103 від 31.10.02